

**" С.Сейфуллин атындағы Қазақ
агротехникалық зерттеу
университеті" КеАҚ
Ғылыми кеңесімен бекітілген**

Су ресурстарын ұтымды пайдалану саясаты

Астана 2025

Кіріспе

Суды ұтымды пайдалану саясаты Климаттың өзгеруі, халық санының артуы және техногендік жүктеме әлемдік су ресурстарына қатты әсер етеді: су тапшылығы мәселесін күшейтеді, жауын-шашын режимін және табиғаттағы су айналымының бүкіл үрдісін бұзады. Мұның бәрі экожүйелерге, экономикаға және адамдардың денсаулығына айтарлықтай теріс әсер етеді.

Қазақстан "суға тәуелді" ел болып табылады, аумақтың тек 2,8% - ы сумен қамтылған, ал үштен екісі құрғақ аймақтарды алып жатыр. Су ресурстарының едәуір бөлігі (40% - дан астамы) көрші елдерден келеді, сондықтан біздің еліміз үшін трансшекаралық өзендерді пайдалану мәселесі өте маңызды. БҰҰ бағалауы бойынша, 2040 жылға қарай Қазақстанның суға деген қажеттілігі тек жартысына ғана жабылады, бұл су ресурстарының айтарлықтай тапшылығын білдіреді. Бұл суға деген сұраныстың артуына және оның қолжетімділігінің төмендеуіне байланысты, бұл елдің әлеуметтік-экономикалық дамуын бәсеңдетіп, ұлттық қауіпсіздікке қауіп төндіруі мүмкін. Мәселенің сыншылдығын түсіне отырып, біздің Үкімет елеулі шаралар қабылдауда.

2023 жылы су ресурстары және ирригация Министрлігі құрылды, 2024 жылы ҚР Су ресурстарын басқару жүйесін дамытудың 2024-2030 жылдарға арналған Тұжырымдамасы бекітілді. Оны құру шеңберінде Қазақстан экономикасының барлық салалары бойынша су тұтынуға кешенді талдау жүргізілді. Талдауға сәйкес, коммуналдық-тұрмыстық қажеттіліктерге жалпы су алудың 4,3% – ы пайдаланылады, оның 60,5% – ы жер үсті көздерінен және 39,5% - ы жер асты көздерінен. Коммуналдық-тұрмыстық секторда су шығынының 2020 жылғы 15,8% - дан 2022 жылы 15,4% - ға дейін шамалы төмендеуі байқалады. Бұл елдің су ресурстарын басқаруға кешенді көзқарас қажет екенін көрсетті, су ресурстарын басқару кеңірек әлеуметтік, саяси және экономикалық әзірлемелердің бөлігі болып табылады және осылайша ол су ресурстарын басқару секторынан тыс жұмыс істейтін субъектілердің шешімдеріне де тәуелді.

Су ресурстарын басқарудың тиімділігі адамдардың денсаулық деңгейін, ел экономикасының жетістігін, оның табиғи ортасының тұрақтылығын және көрші елдермен қарым-қатынасын анықтайды. Су ресурстарын ұтымды басқару ел үшін айтарлықтай пайда әкеледі.

Нормативтік-құқықтық база

Қазақстанда су тұтынуды бағалау үшін су ресурстарын пайдалануды және оларды есепке алуды реттейтін бірнеше нормативтік құжаттар мен заңнамалық актілер қолданылады.

1. Қазақстан Республикасының Су кодексі - халықтың, экономика салаларының және қоршаған табиғи ортаның мұқтажы үшін суды ұтымды пайдалануды қамтамасыз ету, су ресурстарын ластанудан, бітелуден және сарқылудан қорғау, судың зиянды әсерінің алдын алу және жою, су қатынастары саласындағы заңдылықты нығайту мақсатында Су ресурстарын пайдалануды және қорғауды реттейтін негізгі нормативтік акт.

2. "Сумен жабдықтау және су бұру туралы" Қазақстан Республикасының Заңы - әртүрлі тұтынушылар үшін сумен жабдықтауды және су бұруды қамтамасыз етудің құқықтық негіздерін белгілейді.

3. Санитарлық нормалар мен ережелер (SanPiN) – білім беру, денсаулық сақтау мекемелерін және басқа ұйымдарды қоса алғанда, пайдаланушылардың әртүрлі санаттары үшін су шығынының шекті рұқсат етілген нормаларын белгілейді. Бұл нормалар жекелеген мекемелер деңгейінде су тұтынуды есептеу үшін негіз болады.

4. Су тұтынуды есепке алу жөніндегі әдістемелік ұсынымдар-экология, геология және табиғи ресурстар Министрлігі әзірлеген, су пайдалану жөніндегі есепке алу және есептілік тәртібін регламенттейтін құжаттар.

5. Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрлігінің бұйрығы - сумен жабдықтауға және су бұруға қойылатын талаптарды, сондай-ақ ауыз судың сапасын қамтамасыз ету шарттарын белгілейді.

6. Салалық стандарттар (ҚНЖЕ) – функционалдық мақсаты мен пайдалану ерекшеліктерін ескере отырып, әртүрлі ғимараттар мен құрылыстарға арналған су тұтыну жөніндегі нормативтерді қамтиды.

Бұл құжаттардың негізгі міндеттері су ресурстарының тапшылығын болдырмау және экожүйелерді сақтау, халықты сапалы ауыз сумен қамтамасыз ету, су ресурстарын басқару жүйесін жетілдіру, сумен жабдықтау және су бұру инфрақұрылымын жаңғырту және дамыту болып табылады. Олар суды тұтынуды бағалау тәсілдерінің біркелкілігін қамтамасыз етеді және елдегі су ресурстарын пайдалануды тиімді бақылауды ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Су ресурстарын ұтымды пайдалану саясаты

1. Жалпы ережелер

1.1. Осы саясат Сәкен Сейфуллин Қазақ агротехникалық зерттеу университетінде су ресурстарын ұтымды пайдалану қағидаттары мен шараларын белгілейді. Сәкен Сейфуллин Қазақ агротехникалық зерттеу университеті (бұдан әрі - Сейфуллин университеті) суды тұтынуды азайту, ресурстарды үнемдеу және қоршаған ортаға теріс әсерді азайту мақсатында.

1.2. Саясат Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына және экологиялық стандарттарға сәйкес келетін суды пайдаланудың тұрақты жүйесін құруға бағытталған.

2. Мақсаттары мен міндеттері

2.1. Саясаттың негізгі мақсаттары:

Су ресурстарын тиімді және жауапты пайдалануды қамтамасыз ету;

Қазіргі заманғы технологиялар мен тәжірибелерді енгізу есебінен су шығынын азайту;

Қызметкерлер мен студенттердің экологиялық мәдениетін арттыру.

2.2. Тапсырмалар:

Ағымдағы су тұтынуды талдау және тиімсіз ағын аймақтарын анықтау;

Су тұтынуды есепке алу және бақылау жүйелерін енгізу;

Қызметкерлер мен студенттерді суды үнемдеу туралы оқыту және ақпараттандыру;

Суды қайта пайдалану және тазарту шараларын әзірлеу.

3. Суды ұтымды пайдалану қағидалары

3.1. Су тұтыну нормалары мен стандарттарын сақтау.

3.2. Су тұтынуды төмендететін технологияларды пайдаланудың басымдығы;

3.3. Судың жоғалуын болдырмау және ағып кетуді жою;

3.4. Су ресурстарын басқаруда ашықтық пен жауапкершілікті қамтамасыз ету.

4. Су ресурстарын ұтымды пайдалану жөніндегі шаралар

4.1. Университеттің барлық бөлімшелерінде су шығынын бақылау және есепке алу.

4.2. Суды үнемдейтін жабдықты енгізу (сенсорлық крандар, суды қайта пайдалану жүйелері және т.б.).

4.3. Ағып кетудің алдын алу үшін сантехникалық жүйелерді үнемі күтіп ұстау және жөндеу.

4.4. Суды үнемдеу мәселелері бойынша білім беру іс-шараларын (семинарлар, конференциялар, тренингтер) ұйымдастыру.

4.5. Жауапты су тұтынуды ынталандыру жүйесін әзірлеу және енгізу.

5. Жауапкершілік

5.1. Саясаттың орындалуына университеттің барлық бөлімшелерінің басшылары жауапты.

5.2. Саясаттың іске асырылуын бақылау Сейфуллин университетінің инфрақұрылымға қызмет көрсету департаментіне жүктеледі.

5.3. Саясат талаптарын бұзу ішкі нормативтік актілерге сәйкес тәртіптік шараларға әкеп соғуы мүмкін.

6. Қорытынды ережелер

6.1. Саясат заңнаманың және технологиялық мүмкіндіктердің өзгерістерін ескере отырып, кемінде үш жылда бір рет қайта қаралуға және жаңартылуға жатады.

6.2. Барлық қызметкерлер мен студенттер осы Саясаттың ережелерін сақтауға міндетті.

Су ресурстарын ұтымды пайдалану саясатын іске асыру жөніндегі жоспар

❖ Сейфуллин университетінің су тұтыну саласындағы мақсаты - су ресурстарын барынша ұтымды пайдалану. Біз суды тұтынуды азайтуға, сумен жабдықтау шығындарын азайтуға тырысамыз. Бұл үшін біз қазірдің өзінде белгілі бір шараларды қабылдай бастадық және келесі 5 жыл ішінде суды тұтынуды 20% - ға қысқартуға мүмкіндік беретін модельге толығымен көшуді жоспарлап отырмыз.

❖ Суды ұтымды пайдалану үшін Сейфуллин университеттің инфрақұрылымына қызмет көрсету департаменті белгіленген су өлшеу құралдары (су есептегіштері) негізінде Ағын суды тұтынуға жүйелі бақылау жүргізеді және су ресурстарын пайдалану үрдісін бақылауға

мүмкіндік беретін су алу нүктелері мен тораптарындағы ақауларды уақтылы жояды.

❖ Оқу ғимараттары мен жатақханаларда 2024 жылдан бастап қарапайым Араластырғыштарды сенсорлық басқарылатын араластырғыштарға кезең-кезеңімен ауыстыру басталды, бұл су тұтыну мен су бұруды үнемдеуге мүмкіндік береді. 2030 жылға дейін барлық кампустар мен жатақханаларда крандарды толығымен ауыстыру жоспарлануда.

❖ Сейфуллин университетінің барлық кампустарында өсімдіктерді суару айналмалы әдіспен жүзеге асырылады, бұл үлкен аумақтарды суаруға мүмкіндік береді. Айналмалы суару желге төзімді, шалшықтар мен құрғақ жерлерді қалыптастырмай ылғалды біркелкі таратады. Айналмалы жүйелер суару радиусы мен секторын дәл реттеуге мүмкіндік береді, топырақтың оңтайлы су балансын сақтайды және көгалдарға және үлкен ашық жерлерге жарамды. 2030 жылға қарай Сейфуллин университетінде кампуста бұталы және ағашты өсімдіктерді тамшылатып суару жүйесін құру жоспарлануда. Бұл әдіс ең үнемді, өсімдіктердің тамыр аймағында топырақтың біркелкі ылғалдануын қамтамасыз етеді, бұл тамыр жүйесінің жақсы дамуына және стресстен қорғауға ықпал етеді. Тамшылатып суару жүйесі суды төмен қысыммен жеткізетіндіктен, Топырақ эрозиясы, тамырдың ашылуы және судың шайылу қаупі азаяды. Судың баяу таралуы топырақтың оны сіңіруіне мүмкіндік береді.

ТМД ақпараттық кампаниялар мен білім беру іс-шаралары арқылы білім алушылар мен университет қызметкерлерінің суды үнемдеудің маңыздылығы туралы хабардарлығын арттыру жоспарлануда. Суды үнемдеу, суды қайта пайдалану, экологиялық жауапкершілік бойынша білім беру курстарының бағдарламаларын әзірлеу басталды.

Университеттің білім беру бағдарламаларына су ресурстарын тұрақты пайдалану курстарын енгізу. 2024 жылдан бастап Сейфуллин университетінде 6B08401 аквамәдениет және су ресурстары жаңа білім беру бағдарламасы енгізілді https://epvo.kz/#/register/education_program/application/60378. Білім беру бағдарламасы балық өсіру шаруашылықтарында гидробионттарды өсіру технологиясы мен қарқындату саласында жоғары білікті кадрларды даярлауға, сондай-ақ олардың су биоресурстарын ұтымды пайдалану негіздерін игеруіне бағытталған.

Халықаралық ұйымдармен суды үнемдеу мәселелері бойынша ынтымақтастықты кеңейту жоспарлануда.